

ZBORNIK RADOVA
AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG I TRGOVAČKOG ZAKONODAVSTVA I PRAVNE PRAKSE br. 10.

Tiskano u povodu Desetog međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog i trgovačkog zakonodavstva i pravne prakse, Neum, 22., 23. i 24. lipnja 2012. godine

Nakladnik:
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru,
Mätze hrvatske b.b., 88000 Mostar,
Bosna i Hercegovina

Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
Domovinskog rata 8, 21000 Split
Republika Hrvatska

Publisher:
Faculty of Law University of Mostar
Mätze hrvatske b.b., 88000 Mostar,
Bosna and Herzegovina

Faculty of Law University of Split
Domovinskog rata 8, 21000 Split
Republic of Croatia

Za nakladnika/For the Publisher:
prof. dr. sc. Ljubomir Zovko
prof. dr. sc. Boris Buklijaš

ORGANIZACIJSKI ODBOR SAVJETOVANJA
prof. dr. sc. Ljubomir Zovko, v.d. dekana Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, predsjednik
prof. dr. sc. Vesna Kazazić, v.d. prodekanice za nastavu, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
prof. dr. sc. Sabrina Horović, v.d. prodekanice za financije, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
prof. dr. sc. Dragan Bolanča, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
prof. dr. sc. Silvija Petrić, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu
prof. dr. sc. Miroslav Džidić, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
doc. dr. sc. Marko Bevanda, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
doc. dr. sc. Mile Lasić, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
doc. dr. sc. Alena Jurić, Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

Tajništvo
mr. sc. Marija Vidić, viša asistentica
mr. sc. Nikolina Maleta, viša asistentica
mr. sc. Željko Galić, asistent
mr. sc. Viktorija Haubrich, asistentica
Emilija Miletić, dipl. iur., tajnica Fakulteta
Senada Kulušić, računovoda
Ljiljanka Šunje, knjižničarka

Glavna urednica Zbornika Savjetovanja:
prof. dr. sc. Silvija Petrić

Za UDK:
Ljiljanka Šunje,
voditeljica knjižnice Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Tiskak/Print:
Logotip, Široki Brijeg

Računalna obrada/Layout:
Tomislav Spajić

Za tiskak/For the Print:
Željko Spajić, graf. ing.

Naklada: 450 primjeraka

Copyright © Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

UDK 34

ISSN 1986-5821

SVEUČILIŠTE U MOSTARU
PRAVNI FAKULTET

SVEUČILIŠTE U SPLITU
PRAVNI FAKULTET

Z B O R N I K   R A D O V A

Deseto međunarodno savjetovanje

**AKTUALNOSTI GRAĐANSKOG
I TRGOVAČKOG ZAKONODAVSTVA
I PRAVNE PRAKSE**

Neum, 22., 23. i 24. lipnja 2012. godine

Mostar, 2012.

doc. dr. sc. Hano ERNST
doc. dr. sc. Gabrijela MIHELČIĆ

Security Instruments in Real Property Sales Transactions

Summary

The paper discusses security instruments made available to contracting parties in real property sales transactions by current Croatian law, through which they link their contractual obligations with the sold land itself. They are viewed through the prism of the particular secured position, i.e. depending on whether they are created in order to secure the acquisition of ownership or payment of the purchase price. Cases where they are created to secure the payment of the purchase price are analyzed based on whether the claim is secured before or after the passing of ownership. This criterion thus points to a discussion of the registration of priority, the conditional entry, subsequent ownership and the registration of disputes, all securing the acquisition of ownership. The mechanisms of securing payment of the purchase price are discussed through variations of manipulating the structure of the deed, conditional contracts and retention of title, and, after the passing of ownership, through the prism of hypothecation and contracts with a condition subsequent. Additional focus was placed on the interaction between the lack of security and the events and actions, which might adversely affect the rights of the parties, depending on the context of the particular instrument. The paper also discusses the influence of the dispositions of the parties in the executory period and the consequences of enforcement or insolvency proceedings being opened therein. In conclusion the paper examines the advantages and disadvantages of the analyzed instruments, which are subsequently verified against the goal they seek to achieve.

Keywords: sales, real property, hypothec, registration of priority, conditional entry, condition.

UDK: 347.4
Izvorni znanstveni članak

Doc. dr. sc. Maja BUKOVAC PUVAČA
Dr. sc. Loris BELANIĆ
Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci

POJEDINI TIPOVI UGOVORA O OSIGURANJU (TROŠKOVA) PRAVNE ZAŠTITE

Sažetak

Ugovorom o osiguranju pravne zaštite (OPZ) osiguratelj preuzima obvezu pokrića pravnih troškova koji pogađaju osiguranika kada se nađe u situaciji da mu je potrebna pravna pomoć. Ne postoji opće pokriće osiguranja troškova pravne zaštite koje bi se odnosilo na sve pravne situacije u kojima bi osiguraniku bilo potrebno snositi troškove pravne zaštite. Osiguranje pravne zaštite pokriva troškove pravne zaštite samo u pojedinim, posebno ugovorenim pravnim odnosima, područjima ili pravnim situacijama u kojima se osiguranik može naći kada mu je potrebna pravna zaštita, odnosno pravna pomoć. Razlog tome je što bi u tzv. općem OPZ-u bilo teško procijeniti osigurani rizik, a premija osiguranja bila bi vrlo visoka te je većina osiguranika ne bi mogla podnijeti. Stoga su se u osigurateljskoj praksi razvili pojedini tipovi ili vrste ugovora o OPZ-u kojima se osiguravaju troškovi pravne zaštite prema pojedinim vrstama djelatnosti, pravnim područjima i sl., a što ujedno predstavlja i predmet ovog rada.

Ključne riječi: osiguranje pravne zaštite, ugovor o osiguranju, pravni troškovi.

1. Uvod

Troškovi pravne zaštite ili troškovi ostvarivanja pravnih interesa predstavljaju iznose koji se mogu osigurati na temelju ugovora o osiguranju.¹ Osiguranje pravne zaštite² (dalje: OPZ) predstavlja posebnu granu imovinskog osiguranja u kojem osiguratelj snosi troškove ostvarivanja pravnih interesa osiguranika u različitim pravnim postupcima pred nadležnim tijelima (najčešće sudovima, ali i u izvansudskim postupcima). Radi se dakle, o osiguranju u kojem osiguratelj, umjesto osiguranika, plaća troškove pravnog zastupanja i savjetovanja osiguranika u različitim pravnim postupcima (tj. troškove usluga odvjetnika), troškove različitih sudske, upravnih ili drugih pristojbi, troškove vještačenja i ostalih dokaznih sredstava, kao i sve ostale pravne troškove koje je osiguranik dužan snositi u različitim postupcima pravne zaštite, odnosno postupcima u kojima osiguranik ostvaruje svoja prava ili pravne interese, ili u kojima ostvara obranu od tuđih zahtjeva.³ Osiguranje pravne zaštite pokriva troškove aktivne i pasivne strane u postupku, te pokriva pravne troškove neovisno o ishodu samog postupka, tj. neovisno o tome je li osiguranik (stranka) ostvario uspjeh u postupku ili nije.

Osiguranje (troškova) pravne zaštite nastaje na temelju ugovora o osiguranju, kao ugovora kojim se osiguratelj obavezuje isplatići troškove pravne zaštite osiguraniku (ili korisniku osiguranja) iz

1) Prema čl. 6 toč. 17. Pravilnika o rasporedu vrsta i rizika po skupinama i vrstama osiguranja (NN, br. 139/06.), troškovi odvjetnika i druge troškove sudskega postupka (pravni troškovi) predstavljaju predmet osiguranje pravne zaštite.

2) Legal Expenses Insurance (engl.), Rechisschutzversicherung (njem.), assicurazione di tutela legale (tal.), l'assurance de protection juridique (franc.).

3) Ivanjko, Š., Osiguranje pravne zaštite, Zbornik radova „Aktualnosti građanskog i trgovackog zakonodavstva i pravne prakse“, br. 3. Mostar, 2005., str. 39., Ćuković, M., Osiguranje pravne zaštite, Osiguranje i privreda, god. 33, br. 5, 1993, str. 22-23.

svote osiguranja kada nastupi osigurani slučaj (tj. potreba za pravnom zaštitom interesa osigurani-ka), a ugovaratelj osiguranja se obvezuje platiti premiju osiguranja.⁴ Takva definicija ugovora o osiguranju pravne zaštite proizlazila bi i iz opće definicije ugovora o osiguranju iz čl. 921 ZOO-a.⁵

Neposredna svrha OPZ-a bila bi preuzimanje rizika nastanka pravnih troškova, odnosno troškova pravnog sporu kao određene pravne situacije u kojoj se javlja potreba za pravnom pomoći osiguraniku. Posredna svrha OPZ-a je olakšavanje osiguranicima ostvarivanje pravnih interesa pred nadležnim tijelima time što će se iz osigurateljskog pokrića „financirati“ pravni troškovi. Na taj način se omogućuje osiguraniku da sudjeluje u pravnim postupcima u kojima se odlučuje o njegovim pravima i interesima bez finansijskog opterećenja njegovog imovinskog stanja i to neovisno o ishodu takvog postupka.

Osiguranje pravne zaštite, kao i neka druga osiguranja (npr. osiguranje od odgovornosti), izgrađeno je na načelu specijalnosti osiguranih rizika (*Spezialität des versicherten Risikos*). Ovo znači da ne postoji neko opće osiguranje pravne zaštite koje pokriva sve pravne troškove u svim situacijama kada je osiguraniku pravne zaštite potrebno snositi troškove pravne zaštite (načelo univerzalnosti ili totaliteta, *Prinzip der Universalität, Totalität*), već ono pokriva troškove pravne zaštite samo u pojedinim, posebno ugovorenim pravnim odnosima, područjima ili pravnim situacijama u kojima se osiguranik može naći kada mu je potrebna pravna zaštita, odnosno pravna pomoć. Ovo iz razloga što bi u tzv. općem OPZ-u bilo teško procijeniti osigurani rizik, a premija osiguranja bila bi vrlo visoka te je većina osiguranika ne bi mogla podnijeti.⁶

Stoga su se u osigurateljskoj praksi razvili pojedini tipovi ili vrste ugovora o OPZ-u kojima se osiguravaju troškovi pravne zaštite prema određenim osobama, svojstvima tih osoba, pravnim područjima te područjima ljudske djelatnosti, a koji čine, samostalno ili u međusobnoj kombinaciji, pojedinu vrstu OPZ-a (tzv. *Leistungsart*). Broj pojedinih vrsta OPZ-a nije ograničen, te se stalno pojavljuju nove vrste, ovisno o tomu kako se razvijaju pojedine vrste ljudske djelatnosti u kojima se javlja potreba pravne zaštite te postoje li za tim novim vrstama OPZ-a potreba na tržištu osiguranja.⁷

2. Sistematika pojedinih vrsta osigurateljskog pokrića OPZ-a

Osiguranje pravne zaštite pokriva troškove ostvarivanja pravnih interesa iz područja javnoga i privatnoga prava. No, zbog visokog rizika troškova pravne zaštite, ne pokrivaju se cijekopluna područja javnoga i privatnog prava, već je osigurateljsko pokriće pravnih troškova raspodijeljeno na pojedina pravna (pod)područja unutar područja javnog i privatnoga prava.⁸

Tako u području privatnoga prava postoji osigurateljska zaštita posebno za: 1) obveznopravne odnose, s time da se u tom podpodručju osigurateljska zaštita u pravilu dijeli posebno za ugovorne odnose, a posebno za odnose iz naknade štete (uključivši i ostale izvanugovorne odnose), 2) stvarnopravne odnose, s time da se i u tom podpodručju osigurateljska zaštita dijeli na ostvarivanje pravnih interesa iz stvarnih prava na pokretnim stvarima te iz stvarnih prava na nekretninama, 3) na sljednopravne i obiteljskopravne odnose 4) ostvarivanje pravnih interesa iz radnopravnih odnosa.

U području javnog prava, osigurateljska zaštita dijeli se na sljedeća pravna podpodručja iz: 1) područja kaznenog i prekršajnog prava u provođenju kaznenog ili prekršajnog postupka zbog počinjenog kaznenog djela ili prekršaja, 2) područja upravnog prava, 3) područja porezognog prava.

Navedena sistematika pojedinih vrsta osigurateljskog pokrića iz OPZ-a temelji se na njemačkim oglednim uvjetima osiguranja pravne zaštite: *Allgemeine Bedingungen für Rechtsschutzversicherung* (dalje u tekstu: ARB) koji će se u nastavku detaljnije obrazložiti.⁹ Razlog njihove posebne

4) Polter, D., *Rechtsschutzversicherungsvertrag und das Verfahren bei Meinungsverschiedenheiten in der Schadenabwicklung*, Dissertation der Universität St. Gallen, Niedermann Druck AG, 1999., str. 11.

5) NN. br. 35/05., 41/08. i 125/11. Čl. 921. ZOO glasi: "Ugovorom o osiguranju osiguratelj se obvezuje ugovaratelju osiguranja isplati osiguraniku ili korisniku osiguranja osigurninu ako nastane osigurani slučaj, a ugovaratelj se osiguranju obvezuje osiguratelju platiti premiju osiguranja".

6) Harbauer, W., *Rechtsschutzversicherung. Kommentar zu den Allgemeinen Bedingungen für die Rechtsschutzversicherung (ARB 75 und ARB 94/2000)*, 7. volumn neu bearbeitete Aufl., Verlag C. H. Beck, München, 2004., str. 579, Rn 1.

7) Ibid., str. 580, Rn 2.

8) Ibid., str. 587, Rn 11.

9) Za potrebe ovog rada koristiti će se ogledni uvjeti ARB 75, ARB 94, ARB 2000. Po uzoru na njih njemački osiguratelj pravne zaštite već čitav niz godina pripremaju svoje uvjete osiguranja pravne zaštite koje nude na tržištu osiguranja.

obrade leži u činjenici da je u Njemačkoj OPZ najrazvijenije s najvećim godišnjim uplatama bruto premija.¹⁰ Velika konkurenca među njemačkim osigurateljima pravne zaštite doveća je do ponude niza različitih tipova ugovora o OPZ-u. Posljedično tome ne postoji *numerus clausus* tipova ovih ugovora te je moguće sukladno osigurateljskoj praksi, iako zato postoji potreba na tržištu osiguranja, uvesti i druga prava (pod)područja u osigurateljsko pokriće.¹¹ Također, navedeno osiguranje po pojedinim pravnim (pod)područjima u pravilu se nikada ne pojavljuje na tržištu samostalno, već u kombinaciji s pokrićem osiguranja pravne zaštite iz nekih drugih spomenutih pravnih (pod)područja te se pri tome odnosi na određene kategorije osoba, svojstvima tih osoba ili se vezuje za određeno područje ljudske djelatnosti.¹²

3. Ugovor o osiguranju pravne zaštite u prometnim stvarima

OPZ-om u prometu pokriveni rizici snošenja raznih troškova vezanih uz ostvarenje ili obranu prava u pravnim postupcima vezanih uz promet i motorno vozilo.¹³ Moguće je razlikovati više pojavnih oblika pokrića OPZ-a u prometnim stvarima.

Ono se najprije javlja u obliku u kojem osobe osiguranika pravne zaštite u prometnim stvarima imaju položaj vlasnika vozila ili ovlaštenog posjednika vozila (tzv. *Verkehrs-Rechtsschutz*).¹⁴ U ovakvom obliku pokrića OPZ-a u prometnim stvarima u polici osiguranja moraju biti navedene i točno označene osobe vlasnika vozila ili ovlaštenog posjednika, jer se osiguranje sklapa s obzirom na njih kao osigurane osobe. Osigurateljsko pokriće proširuje se i na osobe koje se u njihovim vozilima prevoze: a) suputnici u vozilima namijenjenim za privatan prijevoz te b) putnici u vozilima namijenjenim za javni prijevoz putnika. Zatim, i osoba vozača koja upravlja vozilom čiji je vlasnik ili ovlašteni posjednik osiguranik pravne zaštite u prometnim stvarima, također ulazi u krug osiguranih osoba. Nadalje, kada se vlasnik ili ovlašteni posjednik vozila kao osiguranik u prometu pojavi u svojstvu osobe izvan vozila, dakle, kao pješak ili biciklist, također će biti pokriven osigurateljskom zaštitom u snošenju pravnih troškova. Broj i vrsta vozila, koja su u vlasništvu ili u posjedu osiguranika, bitni su za određivanje visine premije, ali se polica osiguranja ne sklapa u odnosu na postojeća vozila, već samo postoji dužnost osiguranika da nakon promjene broja i vrste vozila tu činjenicu prijavi osiguratelju.¹⁵ Sama prijava promjene broja i vrste vozila ima deklaratoran učinak, jer se osigurateljsko pokriće automatski proširuje i u pogledu uporabe i korištenja novih i drugih vozila čim se ona nađu u vlasništvu ili ovlaštenom posjedu osiguranika (vlasnika i ovlaštenog posjednika), a osigurateljsko pokriće prestaje u pogledu onih vozila koja prestaju biti u vlasništvu ili nisu više u ovlaštenom posjedu osiguranika.

Kao drugi način u kojem se OPZ može pojaviti u prometnim stvarima jest kada se ono promatra sa stajališta samog vozila u pogledu kojeg je ugovoren pokriće OPZ (tzv. *Fahrzeug-Rechtsschutz*).¹⁶ Tada se ugovor o OPZ-u sklapa samo u pogledu točno određenog vozila te se to vozilo unosi po svojim identifikacijskim oznakama u polici osiguranja. Kao osiguranici, ovdje se također javljaju vlasnici vozila i njegovi ovlašteni posjednici (što su i osobe koje posjeduju vozilo

10) U zemljama članicama EU godišnja premija osiguranje pravne zaštite ostvaruje se u iznosu nešto manjem od 7 milijardi eura, od čega oko 45% otpada samo na Njemačku. Prema podacima iz: The Legal Protection Insurance Market in Europe, RIAD - International of Legal Protection Insurance, June 2010, str. 5 - 6. Najviše stopa rasta ostvarene su u istočnoeuropejskim zemljama (Poljskoj, Bugarskoj, Slovačkoj, Estoniji), gdje je još uvek tržiste OPZ-a slabije razvijeno te je ono još uvek u fazi pozicioniranja na tržištu osiguranja. <http://www.riad-online.net/430.0.html>, posjećeno 30. travnja 2012.

11) Buschbell, H., Hering, M., *Handbuch Rechtsschutzversicherung*, Anwaltparis, Deutscheranwaltverlag, 3. Aufl., Bonn, 2007., str. 291, Rn 2.

12) Tako kada se primjerice govorit OPZ-u u prometnim stvarima (§ 21 ARB 75/94/2000) ono obuhvaća zaštitu osiguranika u prometnim kaznenim i prekršajnim stvarima, ali i u sporovima koje se tiču stvarnih i obveznih prava na vozilu, u pogledu naknade štete koja je prouzročena od vozača nekog drugog vozila, povezna pravna zaštita u vezi s automobilom, postupci koji se vode u pogledu vozačke dozvole, i dr. Dakle, OPZ-om se uvek namjerava obuhvatiti potpuno pokriće troškova pravne zaštite u vezi s nekim djelatnostima (vožnja automobilom), ili određene kategorije osoba i svojstva tih osoba (vozač, vlasnik vozila, zakupac, stupnik u vozilo, pješak izvan vozila, članovi obitelji navedenih osoba i dr.), jer sve ove osobe moguće bi se koristiti pokrićem OPZ-a u prometnim stvarima po odredbama oglednih uvjeta ARB 75/94/2000).

13) Lui, A., *Osiguranje pravne zaštite u prometu te zaštitno pismo u prometu*, Osiguranje i privreda, god. XXX, 1990., br 4-5., str. 55-56.

14) § 21. st. 1. ARB 75/94/2000

15) Harbauer, op. cit., str. 651, Rn. 2.

16) § 22. st. 1. ARB 75 i § 21. st. 3. ARB 94/2000

po posebnom pravnom temelju poput zakupca, posudovnika i dr.), ali oni gube svojstvo osiguranika otuđenjem vozila.¹⁷ S druge strane, onaj tko postane vlasnik takvog vozila ili njegov ovlašteni posjednik stjeće položaj osiguranika. I u ovom obliku OPZ-a u prometnim stvarima osiguratelska zaštita se proteže i na osobe koje se prevoze vozilom, kao putnici ili suputnici, kao i na vozače. Ne obuhvaća osobe izvan vozila, dakle pješake i bicikliste.

Konačno, kao treći način OPZ-a u prometnim stvarima jest kada se kao osiguranik javlja osoba koja često ili stalno, privatno ili poslovno upravlja tudim vozilima, odnosno vozilima koja nisu u njenom vlasništvu.¹⁸ Dakle, radi se o situaciji kada je osiguranik u položaju vozača tudeg vozila (tzv. *Fahrer-Rechtsschutz*).¹⁹ Ovakvo osiguranje osobito je pogodno za one koji nemaju vlastito vozilo ili ga imaju, ali se ne žele osigurati u pogledu pravnih troškova koji mogu nastati u vezi s upravljanjem tim vozilom, već često voze tuda vozila. Pogodno je i za poduzeća koja na taj način mogu osigurati svoje zaposlenike koji su vozači njihovih vozila.²⁰ Moguće je i proširenje ovog osiguratelskog pokrića i na putnike u javnom prijevozu, pješake i bicikliste. U pogledu pješaka i biciklista pokrivaju se pravni troškovi koji nastaju samo radi ostvarivanja zahtjeva za naknadu štete, te troškovi zastupanja u prekršajnom i kaznenom postupku. Kazneno djelo, prekršaj ili štetni događaj moraju biti u vezi s prometnom aktivnošću pješaka i biciklista da bi se mogao takav događaj tretirati kao osigurani slučaj u OPZ-u u prometnim stvarima.

Osiguratelsko pokriće u svim oblicima pokriće OPZ-a u prometnim stvarima odnosi se na sva vozila koja se kreću (kopnom, zrakom, morem) snagom vlastita motora te priključna vozila.²¹

Opseg pokrića. Opseg pokrića iz OPZ-a u prometnim stvarima proteže se na: a) područje naknade štete iz prometnih delikata, b) područje obveznopravnih ugovora i stvarnopravnih odnosa u pogledu motornih vozila, c) područje prometnih kaznenih djela i prekršaja, d) područje različitih (u pravilu upravnih) postupaka koji se odnose na odnose na vozačke dozvole te e) područje porezno-pravnih i drugih javnopravno-finansijskih pitanja u pogledu motornih vozila.

U pogledu naknade štete pokriće OPZ-a odnosi se na snošenje pravnih troškova koji nastaju na strani tužitelja (oštetećenika) u postupcima u kojima se odlučuje o zahtjevu za naknadu štete nastale uporabom motornog vozila, a ne na snošenje pravnih troškova za obranu odgovorne osobe od odstavnih zahtjeva jer je ovo drugo zadaća osiguranja od odgovornosti u području prometa.²² Osiguratelska zaštita u ovom pravnom području postoji kada osiguranik u navedenim svojstvima vlasnika vozila, ovlaštenog posjednika, suputnika, pješaka, biciklista, ili pak u svojstvu putnika kao su-osigurane osobe, istakne prema štetniku zahtjev za naknadu štete po nastanku štetnog događaja koji predstavlja nastup osiguranog slučaja.²³

Kao obveznopravni ugovori koji se odnose na motorna vozila, a u pogledu kojih postoji osiguratelska zaštita, dolaze u obzir kupoprodajni ugovori, ugovori o čuvanju vozila, ugovori o popravku vozila, ugovor o najmu te ugovori o financiranju kupnje ili upotrebe vozila.²⁴ OPZ-om pokrivaju se pravni troškovi nastali iz sporova koji se vode u vezi s takvim ugovorima kako u pogledu isticanja zahtjeva iz takvih ugovora, tako i u pogledu obrane od zahtjeva koji proizlaze iz takvih ugovora. Istim pokrićem pokrivaju se i pravni troškovi iz sporova koje se odnose na pravo vlasništva glede motornog vozila, ali i u pogledu ostalih stvarnopravnih odnosa (npr. zaštožno pravo, fiduciarno vlasništvo) uključujući i posjedovne parnice.²⁵

U osiguratelskoj pokriće OPZ-a u prometnim stvarima spadaju i pravni troškovi koji nastaju zbog vođenja kaznenog ili prekršajnog postupka protiv osiguranika kao sudionika u prometu, a zbog povrede prometnih propisa. Zahtjeva se da se navedeni kazneni ili prekršajni postupci vode upravo zbog povrede prometnih propisa. Ako kaznenim djelom ili prekršajem osim prometnih propisa povrijede i neki drugi propisi koji nisu prometnog karaktera, odnosno ako se u jednom prekr

17) Harbauer, str. 709, Rn 1.

18) Ibid., str. 719, Rn 1.

19) § 23. st. 1. ARB 75 i § 22. st. 1. ARB 94/2000

20) Van Büren, H., Plote, H., ARB Rechtsschutzversicherung Kommentar, Verlag C. H. Beck, München, 2007., str. 231, Rn 2.

21) Harbauer, op. cit., str. 667, Rn 41.

22) Ibid., op. cit., str. 590, Rn 32.

23) Ibid., str. 671, Rn 50.

24) Van Büren, H., Plote, H., op. cit., str. 225, Rn 48.

25) Harbauer, op. cit., str. 622-623, Rn 127.

šajnom ili kaznenom postupku odlučuje i o kaznenim djelima i prekršajima koji ne nastaju povredom prometnih propisa, tada pravni troškovi koji nastaju vođenjem takvih kaznenih ili prekršajnih postupaka, ne spadaju u osiguratelsko pokriće.²⁶ Moguće je ugovoriti i franšizu, tj. da pravni troškovi iz osiguratelskog pokrića pokrivaju samo za prekršaje koji imaju zaprijećenu novčanu kaznu iznad određenog iznosa.²⁷

Osiguratelska zaštita postoji i kada se osiguranik u svojstvu vozača, ili pak vlasnika, ili ovlaštenog posjednika vozila nađe u situaciji da nadležno tijelo odlučuje o oduzimanju, ograničavanju ili produživanju njegove vozačke dozvole, a pri čemu mogu nastati određeni pravni troškovi (troškovi postupka i pravne pomoći).²⁸

Konačno, u osiguratelskoj pokriće OPZ-a u prometnim stvarima ulaze i pravni troškovi koji bi nastaju u poreznim postupcima u kojima se odlučuje o porezu na vozilo.

Gubitak prava iz osiguranja. U uvjetima osiguranja propisani su i razlozi gubitka prava iz pokrića OPZ-a u prometnim stvarima: a) vožnja bez vozačke dozvole (ili određena ograničenja u pogledu vozačke dozvole, oduzeta vozačka dozvola i sl.), b) upotreba vozila koje nema prometnu dozvolu, i c) neovlaštena vožnja. Radi se zapravo o obvezama osiguranika na određeno ponašanje (vožnja uz valjanu vozačku dozvolu, postojanje prometne dozvole za motorno vozilo i da vožnja bude ovlaštena) pa njihova povreda dovodi do oslobođenja osiguratelja od obveze prema osiguraniku.²⁹

4. Ugovor o osiguranju pravne zaštite za obrtnike i slobodna zanimanja (OPZ iz obavljanja samostalnih djelatnosti)

Ovom vrstom OPZ-a osiguravaju se pravni troškovi koje u obavljanju svoje djelatnosti mogu pogoditi obrtnike, osobe koje obavljaju slobodna zanimanja, kao i sve druge osobe koje obavljaju svoj posao u obliku samostalnog rada³⁰ (u hrvatskom laičkom jeziku: privatnici). Ono nije striktno vezano za fizičke osobe, već se može proširiti i na pravne osobe koje obavljaju neku poslovnu djelatnost poput trgovачkih društava, ali i na različite saveze ili udruge. U polici osiguranja mora se točno navesti djelatnost kojom se bavi ugovaratelj osiguranja/osiguranik, odnosno u pogledu koje se zaključuje predmetno osiguranje.³¹ To omogućava da se takva djelatnost odredi samo za potrebe navedene vrste OPZ-a, neovisno o određivanjima i definicijama takvih djelatnosti koje su navedene u propisima poreznog, radnog, socijalnog ili trgovackog prava.³²

Osiguranici u ovoj vrsti OPZ-a su: obrtnici, osobe koje obavljaju slobodna zanimanja te razne druge osobe koje svoje zanimanje kao poslovnu djelatnost obavljaju samostalno.³³

Obrt u smislu predmetne vrste OPZ-a predstavlja svaku dopuštenu djelatnost koja se obavlja na duže vrijeme, s namjerom stjecanja dobiti. U obrtu spadaju različite djelatnosti koje se odnose na trgovinu, zanatske radnje, industriju, promet, kao i različite uslužne djelatnosti. U obrtu ne bi ulazile djelatnosti koje se odnose na proizvodnju sirovina i poljoprivrednih proizvoda (rudarstvo, šumarstvo, poljoprivreda).³⁴

26) Ibid., str. 682, Rn 75.

27) Npr. premaš 5. st. 3. toč. f ARB 2000 pravni troškovi se ne pokrivaju ako je za prekršaj zaprijećena novčana manja od 250 EUR.

28) Harbauer, op. cit., str. 685, Rn 83.

29) Böhme, W., Allgemeine Bedingungen für die Rechtsschutzversicherung (ARB), Kommentar, 12. Aufl., Verlag Versicherungswirtschaft, Karlsruhe, 2007., str. 340, Rn 36.

30) Harbauer, op. cit., str. 727, Rn 1.

31) Van Büren, H., Plote, H., op. cit., str. 245, Rn 2. Osiguratelsko pokriće postoji samo u pogledu pravnih troškova koji su povezani s djelatnošću osiguranika (obrtom, slobodnim ili samostalnim zanimanjem) koje je navedeno u polici osiguranja. Tako, ako primjerice osiguranik automehaničar pored autoservisa obavlja i poslove prijevoza putnika, osiguratelsko pokriće postoji samo za automehaničarsku djelatnost koja je navedena u polici osiguranja, makar se obje samostalne djelatnosti obavljaju i u istom poslovnom prostoru. Loc. cit. Rn 6.

32) Harbauer, op. cit., str. 729, Rn 5.

33) §24. st. 1. ARB 75/94/2000

34) Harbauer, op.cit., str. 727-728, Rn 3.

Za određivanje slobodnih zanimanja bitno je osobno obavljanje samog zanimanja, kao i ne-podložnost nečijim radnim nalozima i uputama. U slobodna zanimanja spadaju sve djelatnosti koja se samostalno obavljaju u znanstvenom, umjetničkom, spisateljskom i nastavnom području. Također, i odvjetnici, porezni savjetnici, liječnici i ostali zdravstveni djelatnici privatne prakse predstavljaju slobodna zanimanja ukoliko nisu ovisni u obavljanju svojeg zanimanja (posla).³⁵⁾

Osiguratelsko pokriće ove vrste OPZ-a proširuje se i na suoosigurane osobe. U suoosigurane osobe ove vrste OPZ-a spadaju zaposlenici obrtnika i osoba koje obavljaju slobodna zanimanja u obavljanju rada za svoga poslodavca (osiguranika OPZ-a). Pod zaposlenicima se podrazumijevaju osobe koje su zaposlene kod poslodavca (osiguranika) na temelju privatnopravnog ugovora o radu. Zatim u suoosigurane osobe spadaju i članovi obitelji osiguranika, ali samo ako se osigurani slučaj nastane u vezi s obavljanjem posla za osiguranika. Također u suoosigurane osobe spadaju i zakonski zastupnici i djelatnici neke pravne osobe, kao i osobe koje imaju položaj člana u takvoj pravnoj osobi.³⁶⁾

Kooperanti, odnosno vanjski samostalni suradnici koji obavljaju određeni posao za osiguranika (obrtnika ili osobe koja obavlja samostalnu djelatnost) ne potпадaju pod osiguratelsko pokriće OPZ-a osiguranika. Ovo stoga jer kooperanti, odnosno vanjski samostalni suradnici obavljaju posao za svoj račun i mogu biti prema trećima samostalno odgovorni za obavljeni posao.³⁷⁾ S druge strane, osobe koje su na praksi kod određenog osiguranika ove vrste OPZ-a, a nisu u nikakvom radnopravnom odnosu s njime, potpadale bi pod osiguratelsku zaštitu, odnosno osiguranik bi uživao osiguratelsko pokriće u pogledu pravnih troškova koji bi nastali u vezi s obavljanjem posla (rada) pripravnika (praktikanata).³⁸⁾

Ranije je spomenuto da članovi obitelji obrtnika i osoba koje se bave slobodnim zanimanjima kao osiguranika, također spadaju u suoosigurane osobe u ovoj vrsti OPZ-a. Pojam članova obitelji obuhvaća bračnog druga i srodnike³⁹⁾ koji su s osiguranikom povezani, uključujući i tazbinske srodnike.⁴⁰⁾ Zaručnica/zaručnik, kao i osobe koje žive u izvanbračnoj zajednici ne smatraju se članom obitelji u smislu ove vrste OPZ-a, odnosno na njih se ne proteže osiguratelsko pokriće,⁴¹⁾ osim ako su te osobe u radnopravnom odnosu s osiguranikom. Za članove obitelji je karakteristično da imaju status suoosigurane osobe, iako nisu u radnopravnom odnosu s osiguranikom, već mu pružaju pomoć u obavljanju njegova posla⁴²⁾ te pri tomu nije bitno plaća li ih osiguranik za takvu pomoć ili ne.⁴³⁾

Ovdje treba još napomenuti kako se u izračun premije uzima u obzir broj zaposlenika kao i visina plaće koja se isplaćuje zaposlenicima (jer se prepostavlja da su zaposlenici s većom plaćom pažljiviji u obavljanju svojeg posla).⁴⁴⁾ Stoga postoji obveza poslodavca prijaviti osiguratelu promjenu broja zaposlenika i visinu njihove plaće jer to utječe na povećanje i smanjenje osiguranog rizika, pa time jedno i na visinu premije osiguranja.

Opseg pokrića. Ova vrsta osiguranja pravne zaštite pokriva pravne troškove koji nastaju u vezi: a) naknade štete, b) radnopravnih odnosa, c) kaznenih, prekšajnih i disciplinskih postupaka, te d) sporova iz obveznopravnih ugovora.

U pogledu naknade štete pokrivaju se samo pravni troškovi aktivne strane, dakle isticanja zahtjeva za naknadu štete, ali ne i obranu od tih zahtjeva, jer se smatra kako je to zadača osiguranja od odgovornosti, a ne zadača OPZ-a.⁴⁵⁾ Mora se raditi o zahtjevu koji proizlazi iz izvanugovorne

35) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 245, Rn 4.

36) § 24. st. 1. toč. a i b ARB 94/2000

37) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 247, Rn 13.

38) Böhme, W., Allgemeine..., op. cit., str. 361, Rn 3a.

39) U njemačkom pravu krug srodnika, krvnih i tazbinskih, određen je u §§ 1589 i 1590 BGB-a.

40) Harbauer, op. cit., str. 733, Rn 17.

41) Böhme, W., Allgemeine..., op. cit., str. 361, Rn 3a.

42) Osiguratelsko pokriće OPZ-a postoji u korist supruge osiguranika kao suoosigurane osobe, koja je pomagala svojem suprugu (osiguraniku) u arhitektonskom uredu, a na koju je suprug prenio pravo zahtijevati isplatu honorara od naručitelja posla. OLG, Nürnberg, r+s, god. 1992., str. 19.

43) Harbauer, op. cit., str. 733, Rn 17.

44) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 247, Rn 13.

45) Harbauer, op. cit., str. 590, Rn 32.

odgovornosti za štetu, a odnosi se profesionalnu djelatnost osiguranika, odnosno suoosigurane osobe, odnosno mora biti u uskoj vezi s obavljanjem posla, tj. djelatnosti obrta i slobodnog zanimanja. Osiguratelska zaštitu postoji ukoliko osiguranik zahtijeva naknadu štete od štetnika, ako je štetni dogadjaj nastao u vrijeme trajanja ugovora o OPZ-u.⁴⁶⁾

Osiguratelska zaštitu iz radnog prava obuhvaća prvenstveno snošenje troškova ostvarivanja pravne zaštite iz individualnog radnopravnog odnosa. Obveza osiguratelja na snošenje pravnih troškova nastaje kada se osiguranik kao poslodavac nalazi u situaciji da mora isticati zahtjeve prema zaposleniku zbog povreda radnih obveza ili se mora braniti od zahtjeva koji su prema njemu postavili zaposlenici. Nasuprot tomu u ovakvoj vrsti OPZ-a, ne postoji obveza osiguratelja na snošenje troškova pravne zaštite zaposlenicima koji ističu određene zahtjeve prema poslodavcu kao osiguraniku zbog povrede individualnog radnopravnog odnosa, odnosno troškove obrane kada prema zaposlenicima, poslodavac kao osiguranik, ističe odredene zahtjeve zbog povrede individualnog radnog odnosa.⁴⁷⁾ Osiguratelsko pokriće obuhvaća i ostvarivanje pravnih interesa iz odnosa sličnim radnopravnim odnosima kao što su faktički rad (rad bez valjanog ugovora o radu), volonterski rad, probni rad, privremeni pomoći rad, kućni rad.⁴⁸⁾ Pokriveni su i troškovi ostvarivanja pravnih interesa koji se odnose na obveze osiguranika-poslodavca na plaćanje mirovinskog osiguranja.⁴⁹⁾

U OPZ-u obrtnika i slobodnih zanimanja osiguratelsko pokriće obuhvaća i troškove pravne zaštite kada se protiv osiguranika (obrtnik ili osoba koja obavlja slobodno zanimanje) ili suoosigurane osobe (zaposlenik, član obitelji osiguranika) pokreće kazneni, prekršajni ili disciplinski postupak zbog određene povrede propisa, pod uvjetom da su navedene povrede propisa u vezi s obavljanjem djelatnosti osiguranika ili posla za osiguranikovu djelatnost.⁵⁰⁾

Gledе pravne zaštite iz obveznopravnih ugovora osiguratelsko pokriće postoji ako se osiguranik (obrtnik, osoba koja se bavi slobodnim zanimanjem) nade u situaciji: a) ili da vodi postupak radi ostvarivanja prava iz nekog obveznopravnog ugovora (aktivno ostvarivanje prava iz ugovora), b) ili se protiv njega vodi postupak zbog toga što je on navodno povrijedio, odnosno nije se pridržavao svojih ugovornih obveza prema protivnoj strani (obrana od tudišnog zahtjeva). I ovdje se javlja kao uvjet osiguratelskog pokrića postojanje unutrašnje bliske veze između profesionalne djelatnosti osiguranika i spora koji proizlazi iz nekog obveznopravnog ugovora. Ugovori o kojima je ovdje riječ prvenstveno se tiču odnosa između osiguranika i njegovih dobavljača (sировина, usluga, materijala itd.) te odnosa između osiguranika i korisnika njegovih usluga, kupaca itd.⁵¹⁾ Zahtjevi iz takvih obveznopravnih ugovora najčešće se odnose na ispunjenje ugovorne obveze, osiguranje potraživanja, raskid i otakz ugovora, kao i zahtjevi za naknadu štete zbog povrede ugovorne obveze.

Isključenja. Iz ove vrste OPZ-a isključeno je pokriće troškova pravne zaštite u prometnim stvarima kao i pravni troškovi u vezi nekretnina (najam, zakup, vlasnički odnosi). Razlog tome je postojanje samostalnog pokrića u ovim vrstama pravne zaštite (promet i nekretnine). Izuzetak se odnosi na osiguranika koji obavlja autoprijevozničku ili automehaničarsku profesionalnu djelatnost (obrt). U navedenim situacijama postoji osiguratelsko pokriće i za pravnu zaštitu u prometnim stvarima, pod uvjetom da se motorna vozila koriste za obavljanje profesionalne djelatnosti, dakle ne u privatne svrhe.

5. Ugovor o osiguranju pravne zaštite iz područja privatnog života

Osiguranje pravne zaštite iz područja privatnog života osiguranicima i suoosiguranim osobama pruža osiguratelsko pokriće u svim područjima života u kojima on/oni djeluju/djeluju.

46) Ibid., str. 735, Rn 22. Ovo zbog toga jer se u sporovima za naknadu štete, nastup osiguranog slučaja uzima onda kada je doista i nastupio štetni dogadjaj (nastao zahtjev za naknadu štete), a ne tek kada se spor pokrenut čime nastaju pravni troškovi (§ 14. st. 1. ARB 75. i § 4. st. 1. toč. a. ARB 94/2000)

47) Harbauer, op. cit., str. 739, Rn 31.

48) Ibid., str. 619, Rn 120.

49) Ibid., str. 620, Rn 122.

50) Ibid., str. 742, Rn 37, i str. 743, Rn 39.

51) Ibid., str. 747, Rn 48 i 49.

Osobe. Osiguranik kao ugovaratelj osiguranja može biti bilo koja punoljetna poslovna sposobna osoba. Karakteristično za ovu vrstu ugovora u OPZ-u je da se kao suosigurane osobe mogu pojaviti u pravilu članovi uže obitelji – bračni/izvanbračni drug i djeca (uključivši i punoljetnu djecu na školovanju).

Bračni drug ima položaj suosigurane osobe za vrijeme cijelog trajanja braka, što znači od trenutka njegova sklapanja pa do trenutka smrti bračnog druga koji ima položaj osiguranika, odnosno do trenutka kada je pravomoćnom presudom nadležnog suda došlo do prestanka braka.⁵² Ukoliko, bračni drugovi ne žive (više) zajedno, tada se položaj bračnog druga kao suosiguranika ne mijenja, odnosno i na njega se odnosi osigurateljsko pokriće, pod uvjetom da se drugi bračni drug koji ima položaj osiguranika ne protivi takvom pokriću.⁵³ Pretpostavka da bi izvanbračni drug imao položaj suosigurane osobe je da on kao takav bude imenovan u polici OPZ-a.⁵⁴ Izvanbračni drug koji je imenovan u polici osiguranja, ima položaj suosigurane osobe dok traje izvanbračna zajednica.

Maloljetna djeca osiguranika također spadaju u krug suosiguranih osoba u OPZ-u iz područja privatnog života. Djecom se podrazumijevaju bračni ili izvanbračni potomci prvog stupnja obaju bračnih drugova ili samo jednog od njih.⁵⁵ Položaj suosigurane osobe imalo bi samo ono dijete koje potječe od osiguranika. Stoga, ako se radi o djetetu koje potječe od bračnog/izvanbračnog druga osiguranika, a ne ujedno i od osiguranika, tada ono nema položaj suosigurane osobe. No, ako je takođe dijete posvojio osiguranik, tada ono stječe položaj suosigurane osobe, kao i dijete koje je udoljeno u obitelji osiguranika.⁵⁶ Nije potrebno u polici osiguranja posebno imenovati djecu, bračnu, izvanbračnu, posvojenu ili udoljenu, da bi se na njih proširilo osigurateljsko pokriće, već se njihov odnos spram osiguranika dokazuje odgovarajućim javnim ispravama. Za protezanje osigurateljskog pokrića na djecu nije potrebno da djeca borave u domaćinstvu osiguranika (osim za udoljenu djecu), već osigurateljsko pokriće postoji i kada se djeca nalaze na školovanju ili studiranju izvan mješta osiguranika (roditelja). Ukoliko je brak roditelja prestao razvodom, djeca i dalje imaju položaj suosiguranih osoba neovisno o tomu kojem su bivšem bračnom drugu (osiguraniku ili onome koji nije osiguranik) povjereni na čuvanje.⁵⁷

Osim maloljetne djece i punoljetna djeca osiguranika imaju položaj suosiguranih osoba u OPZ-u iz područja privatnog života. Pretpostavke da bi punoljetna djeca mogla s navršetkom 18-e godine života i dalje imati položaj suosigurane osobe su da djeca nisu sklopila brak i da nisu navršila 25 godinu života. Suosiguranje punoljetne djece traje za vrijeme njihova školovanja i prestaje s prvim stalnim zaposlenjem, odnosno ono se može i produžiti sve dok je punoljetno dijete na školovanju ili izobrazbi za stjecanje znanja i sposobnosti radi budućeg zaposlenja. Punoljetna djeca imaju položaj suosigurane osobe i u sljedećim situacijama:⁵⁸ za vrijeme rade kad načina učenja u obrazovnoj instituciji, kada se kao vojnici nalaze na odsluženju vojnog roka, kada rade kao pripravnici za vrijeme pripravninskog staža (jer taj rad nema karakter stalnog zaposlenja), ali imaju položaj i suosigurane osobe za vrijeme nezaposlenosti nakon završenog školovanja. Punoljetna djeca izgubila bi položaj suosigurane osobe ako su primjerice nakon dužeg nezavršenog školovanja započela obrazovanje u drugoj struci ili su potpuno prekinula obrazovanje.⁵⁹

Opseg pokrića. Osiguranje pravne zaštite iz područja privatnog života nudi osiguranicima pokriće pravnih troškova iz različitih pravih područja i mogućih životnih situacija u kojima se javlja potreba za pravnom pomoći i troškovima (naknadu štete, radnopravni odnosi, kazneni- i prekršajnopravna zaštita, stvarnopravni i obveznopravni odnosi glede pokretnina, zaštita u obiteljskim i naslijednim stvarima).

OPZ iz privatnog života obuhvaća snošenje pravnih troškova ostvarivanja zahtjeva za naknadu štete koje je osiguranik ili suosigurana osoba postavio prema štetniku, a proizlazi iz područja privat-

52) Ibid., str. 766, Rn 6.

53) § 11. st. 2. reč. 1. ARB 75 i § 15. st. 2. reč. 2. ARB 95/2000

54) Harbauer, op. cit., str. 766, Rn 6.

55) Loc. cit.

56) Djeca koja su stalno ili određen dio vremena smještena izvan roditeljskog stana u stan udomitelja (osiguranika) o kojima se on brine i snosi troškove njihova uzdržavanja.

57) Harbauer, op. cit., str. 767, Rn 7.

58) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 242, Rn 22.

59) Loc. cit.

nog života osiguranika/suosigurane osobe.⁶⁰ Pravna zaštita u pogledu naknade štete odnosi samo na ostvarivanje pravnih zahtjeva za naknadu izvanugovorne štete iz delikata, a ne i na naknadu štete iz tzv. ugovorne odgovornosti za štetu. Također snoise se samo pravni troškovi isticanja zahtjeva za naknadu štete, a ne u pravilu i troškovi obrane od odštetnih zahtjeva, jer se smatra da je naknada troškova obrane od odštetnih zahtjeva prvenstveno zadatac osiguranja od odgovornosti, a ne OPZ-a.⁶¹

Pokriveno je ostvarivanje prava na naknadu štete na stvarima, osobama i imovinu. Uključeno je ostvarivanje kako zahtjeva za naknadu imovinske, tako i neimovinske štete, neovisno o tomu po pravila li se šteta novčanom naknadom, nenovčanom naknadom ili restitucijom.⁶²

U OPZ-u koji se odnosi na područje privatnog života, osigurateljsko pokriće se odnosi na (troškove) ostvarivanje pravnih interesa osiguranika-zaposlenika iz jednog radnopravnog odnosa ili službeničko-namještenečkog odnosa.⁶³ Ova vrsta OPZ-a pokriva troškove bilo da osiguranik ima položaj aktivne strane u postupku, bilo da ima položaj pasivne strane u postupku. Pogodnost mu je što proširuje i ostvarivanje interesa iz radnopravnih odnosa članova obitelji osiguranika, ako oni imaju položaj suosigurane osobe. Posebno je predviđen slučaj pravne zaštite kada postoji spor između osiguranika-zaposlenika kao najmoprincu stana i poslodavca kao najmodavca istog stana. Tada, ako je u ugovor o radu unesena odredba o iznajmljivanju stana zaposleniku, smatra se da je ugovor o najmu stana sastavni dio ugovora o radu, pa bi i eventualni sporovi koji se tiču najma stana spadali u osigurateljsko pokriće pravne zaštite iz radnopravnih odnosa u OPZ-u iz područja privatnog života.⁶⁴ Ako se pak radi o samostalnom ugovoru o najmu, tada ne bi postojalo osigurateljsko pokriće troškova pravne zaštite u okviru ove vrste OPZ-a, već bi se morao sklopiti poseban ugovor o OPZ-u koji se odnosi na pitanje stvarnih i obveznih prava na nekretninama.

U pokriće OPZ-a iz područja privatnog života spadaju i troškovi pravne zaštite za kojom se javlja potreba zbog vođenja kaznenog, prekršajnog ili disciplinskih postupka protiv osiguranika ili suosigurane osobe.⁶⁵

U pogledu obiteljskopravnih stvari i naslijednopravnih stvari ne postoji osigurateljsko pokriće na način da se pokrivaju troškovi vođenja pravnih postupaka koji se odnose na spomenute pravne stvari, već se isključivo osigurateljska zaštita odnosi na pokriće troškova davanja (tj. dobivanja) pravnih savjeta i potrebnih pravnih obavijesti (informacija) od strane odvjetnika i javnih bilježnika osiguraniku pravne zaštite iz područja privatnog života i njegovim suosiguranim osobama.⁶⁶ Osigurateljska zaštita ne pokriva troškove vođenja postupka pred tijelima nadležnim za odlučivanje u obiteljskopravnim i naslijednopravnim stvarima. Ovo se tumači time da bi snošenje troškova pravnog zastupanja u navedenim postupcima i njihovog vođenja, bilo izloženo velikom subjektivnom riziku i ne bi bilo u interesu osiguralja za održavanjem nižih iznosa premije osiguranja.⁶⁷ Dakle, u obiteljskim i naslijednopravnim stvarima postoji, tzv. osiguranje troškova savjetodavne pravne zaštite.

Osiguranje pravne zaštite iz područja privatnog života snosi i troškove pravne zaštite ostvarivanja pravnih interesa (kako u pogledu aktivne strane, tako i u pogledu pasivne strane u sudskom postupku ili u postupku izvansudskog rješavanja sporova) iz područja obveznopravnih odnosa i stvarnopravnih odnosa u pogledu pokretnih stvari.⁶⁸ Ono što je bitno naglasiti jest da se radi o obveznopravnim i stvarnopravnim odnosima koji nastaju u području privatnog života.⁶⁹ Kao obveznopravni odnosi u pogledu kojih se osiguravaju troškovi pravne zaštite prije svega su obveznopravni ugovori bilo koje vrste koji nisu izrijekom isključeni iz osigurateljskog pokrića, ali i izvanugovorni odnosi poput javnog obećanja nagrade poslovodstvo bez naloga i stjecanje bez osnove. Najčešće se radi o sporovima koji nastaju u vezi s (ne)ispunjjenjem, osiguranjem tražbine, raskidom ugovora te zahtjeva za naknadu štete zbog povrede ugovora. Pored obveznopravnih odnosa osiguravaju se troškovi postavljanja i obrane od stvarnopravnih zahtjeva na pokretnim stvarima. Riječ je o vla-

60) Harbauer, op. cit., str. 778, Rn 26.

61) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 27-28, Rn 3. i 4.

62) Harbauer, op. cit., str. 779, Rn 27.

63) Loc. cit. Rn 28.

64) Loc. cit., Rn 32.

65) Loc. cit., Rn 33, Ibid., str. 782, Rn 34.

66) Ibid., str. 630, Rn 148.

67) Ibid., str. 613, Rn 150.

68) § 25. st. 3. ARB 75 i § 23. st. 3, § 25. st. 3, 26. st. 3. ARB 94/2000.

69) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 34, Rn 32.

sničopravnim zahtjevima, zahtjevima posjedovne zaštite, zahtjevima iz prava služnosti i založno-pravnim zahtjevima.⁷⁰ U pogledu snošenja troškova pravne zaštite iz stvarnopravnih odnosa koji se odnose na nekretnine, ne postoji osigurateljsko pokriće u ovoj vrsti OPZ-a iz razloga što postoji samostalno osigurateljsko pokriće u pogledu pravnih odnosa glede nekretnina, kako stvarnopravnih, tako i pojedinih obveznopravnih odnosa.⁷¹ Međutim, ako se radi o sporu koji se vodi u pogledu ugovora čija je tražbina osigurana hipotekom na nekretninu, tada ipak postoji osigurateljsko pokriće, ali samo djelomično, tj. ono se odnosi samo na pravne troškove koji nastaju u vezi s ostvarivanjem pravnih interesova ugovora, a ne i u vezi s ostvarivanjem ili obranom od hipotekarnog zahtjeva.⁷² Nadalje, što se tiče pravne zaštite iz obveznopravnih odnosa u pogledu nekretnina, postoji posebno osigurateljsko pokriće koje se odnosi samo na zakupne i najamne obveznopravne odnose, ne i na ostale ugovorne odnose glede nekretnina. Ovo pak znači da OPZ iz područja privatnog života obuhvaća i troškove pravne zaštite iz ugovornih odnosa glede nekretnina koji ne spadaju u ugovore o najmu i zakupu nekretnina. Stoga, ostvarivanje pravnih interesova ugovora koji se odnose na otudjenje i stjecanje nekretnina, poput kupoprodajnih ili darovnih ugovora, spadalo bi u OPZ iz područja privatnog života.⁷³ Dapače, u literaturi se navodi da bi se kod ugovora o iznajmljivanju nekretnina trebalo uzeti u obzir svrha i trajanje takvog ugovora, pa bi primjerice kratkotrajno iznajmljivanje soba, apartmana, kuća za odmor, zemljišta za kampiranje i sl., dakle, kada ne postoji nijedan dužeg upotrebljavanja nekretnina u svrhu stanovanja, već u svrhu turističkog odmora (izleta) spadalo u pokriće OPZ-a koje se odnosi na područje privatnog života, a ne u pokriće OPZ-a u pogledu nekretnina.⁷⁴

U OPZ-u iz područja privatnog života posebno mjesto zauzima njezina kombinacija s OPZ-om u prometnim stvarima.⁷⁵ U ovo osigurateljsko pokriće ulaze, pored troškova pravne zaštite iz cijelokupnog OPZ-a iz područja privatnog života, također i troškovi pravne zaštite iz područja prometa (OPZ u prometnim stvarima) o čemu je bilo riječi supra. U ovoj kombinaciji osigurateljsko pokriće postoji u pogledu osoba osiguranika i bračnog/izvanbračnog druga kao suosigurane osobe koje imaju položaj vozača, suputnika u vozilu, vlasnika, posjednika, stjecatelja ili otuditelja vozača, kao i svih drugih osoba, koje se s dopuštenjem osiguranika ili suosigurane osobe nalaze u vozilu bilo u položaju vozača ili suputnika.

6. Ugovor o osiguranju pravne zaštite u poljoprivredi i šumarstvu

Ova vrsta OPZ-a⁷⁶ namijenjena je prvenstveno onim osiguranicima koji se bave poljoprivrednom i/ili šumarskom djelatnošću kao svojom samostalnom djelatnošću, odnosno koji su vlasnici poljoprivrednog ili šumskog dobra na kojem se obavlja navedena samostalna djelatnost.⁷⁷ Ova vrsta OPZ-a predstavlja kombinaciju gotovo svih dosada opisanih posebnih osigurateljskih pokrića pravne zaštite. OPZ u poljoprivredi i šumarstvu sadrži pokriće troškova pravne zaštite iz područja privatnog života osiguranika koji obavlja samostalnu djelatnost, troškova pravne zaštite koji nastaju u vezi s obavljanjem djelatnosti vezanih uz poljoprivrednu i šumarstvo, uključivši i osiguranje troškova pravne zaštite u vezi s uporabom prometnih sredstava koji se odnose na poljoprivrednu i šumarsku djelatnost. Dakle, radi se o jednom sveobuhvatnom paketu OPZ-a koji pokriva troškove pravne zaštite iz određenog područja prometa, obiteljskog i privatnog života te područja obavljanja samostalnih djelatnosti koje se odnose na poljoprivrednu i šumarstvo.⁷⁸

Poljoprivredna djelatnost predstavlja korištenje snage zemlje za proizvodnju sirovina biljnog ili životinjskog podrijetla.⁷⁹ Za potrebe ove vrste OPZ-a u poljoprivrednu djelatnost spadaju prven-

70) Ibid., str. 35, Rn 38.

71) § 29 ARB 75/04/2000.

72) Harbauer, op. cit., str. 784., Rn 42.

73) Loc. cit., Rn 41.

74) Loc. cit.

75) § 26 ARB 75/94/2000 i § 28. ARB 94/2000.

76) § 27 ARB 75/94/2000.

77) Harbauer, op. cit., str. 809. Rn 2.

78) Loc. cit., Rn 1.

79) Bohme, W., Allgemeine..., op. cit., str. 442, Rn 1.

stveno ratarstvo, povrtlarstvo, voćarstvo, vinogradarstvo, livadarstvo (ispas), stočarstvo, kao i lovstvo, pčelarstvo i slatkodovno ribarstvo.⁸⁰ Šumarska djelatnost predstavlja planško pošumljavanje, njegovanje i iskorištanje šuma, ali i proizvodnju šumarskih proizvoda, napose drva.⁸¹ U navedene poljoprivredne i šumarske djelatnosti ne bi spadalo iskopavanje mineralnih i rudnih bogatstva zemlje ili proizvodnja sirovina od sastavnih dijelova zemlje, poput iskorištanja pijeska i kamenoloma.⁸²

Osobe. Osiguranik OPZ-a u poljoprivredi i šumarstvu je vlasnik ili zakupac poljoprivrednog ili šumskog dobra na kojem se obavlja poljoprivredna/šumarska djelatnost. Kao osiguranik može se pojaviti i osoba koja kao glavnu djelatnost obavlja neku nesamostalnu djelatnost u svojstvu zaposlenika (u nekoj firmi, kod obrtnika, u državnoj službi i dr.), a potom obavlja kao sporednu djelatnost iz područja poljoprivrede i šumarstva. U tom slučaju osigurateljsko pokriće iz područja poljoprivrednih i šumarskih djelatnosti pokrivaće pravne troškove u privatnom životu osiguranika (uključivši i članove njegove obitelji kao suosigurane osobe) te pravne troškove u području obavljanja poljoprivrednih/šumarskih djelatnosti, ali ne i u području radnopravnih odnosa prema poslodavcu.⁸³ Ukoliko osiguranik prestane obavljati poljoprivrednu ili šumarsku djelatnost, kao i u slučaju nastupa njegove smrti, tada prestaje osigurateljska zaštita i za suosigurane osobe, ukoliko one ne nastave sa spomenutim djelatnostima. U suosigurane osobe spadaju svakako bračni drug osiguranika, kao i njegov izvanbračni drug, ali ovaj posljednji mora biti imenovan u polici osiguranja.⁸⁴ Odvojeni život bračnih drugova ne utječe na postojanje osigurateljskog pokrića u korist suosiguranih, osim ako se tomu protivi sam osiguranik. Nadalje, u suosigurane osobe spadaju još i maloljetna djeca osiguranika te punoljetna djeca do 25. godine života ukoliko su na školovanju te pod uvjetom da nisu u braku. Suosigurane osobe su i osobe koje se po dopuštenju prevoze kao suputnici u vozilu osiguranika ili njegovog bračnog/izvanbračnog druga ili čak, iako takvim vozilom i upravljaju kao vozači. Konačno, kao suosigurane osobe javljaju se i zaposlenici osiguranika i pomoćni radnici na poljoprivrednom/šumskom imanju kada se potreba za naknadom pravnih troškova pojavi prilikom ili u vezi s obavljanjem radnih zadataka ili poslova na takvom imanju.

Opseg pokrića. S obzirom na to da je već rečeno kako OPZ u poljoprivredi i šumarstvu predstavlja kombinaciju nekih ranije obrađenih vrsta OPZ-a onda za opseg pokrića vrijedi sve ono što je naprijed rečeno za vrste OPZ-a, koje se kombiniraju u OPZ-u za poljoprivrednu i šumarstvo. Pravni troškovi koji ulaze u osigurateljsko pokriće odnose se, kako na područje privatnog života osiguranika – imatelja poljoprivrednog ili šumskog dobra, tako i na obavljanje djelatnosti koje se odnose na takvo dobro. Osigurateljskim pokrićem obuhvaćeni su pravni troškovi ostvarivanja izvanugovornih zahtjeva za naknadu štete,⁸⁵ zatim pravni troškovi koji nastaju u pogledu radnopravnih sporova između osiguranika i njegovih zaposlenika, kao i u pogledu radnopravnih sporova između članova obitelji osiguranika i njihovih poslodavaca.⁸⁶ U ovoj vrsti OPZ-a obuhvaćeni su i pravni troškovi koji se odnose na ostvarivanje pravnih interesova u pogledu stvarnih i obveznih prava na nekretninama i zemljištima, ali samo onih koji služe za obavljanje djelatnosti poljoprivrednog i šumskog gospodarstva.⁸⁷ Nadalje pokriveni su i troškovi porezno-pravne zaštite pred nadležnim upravnim i finansijskim tijelima; zatim troškovi postupanja pred sudovima za socijalna pitanja; troškovi upravno-pravne zaštite u prometnim stvarima, poglavito onim prometnopravnim stvarima koje se odnose na produženje, oduzimanje i ograničenje vozačke dozvole.⁸⁸ Nadalje troškovi pravne zaštite u pogledu obveznopravnih ugovornih odnosa⁸⁹ kao i stvarnopravnih odnosa u pogledu pokretnih stvari,

80) Van Büren, H., Plete, H., op. cit., str. 264, Rn 5.

81) Harbauer, op. cit., str. 810, Rn 2.

82) Van Büren, H., Plete, H., op. cit., str. 264, Rn 5.

83) Harbauer, op. cit., str. 813, Rn 12.

84) Van Büren, H., Plete, H., str. 265, Rn 9.

85) Harbauer, op. cit., str. 813, Rn 15.

86) Ibid., str. 814, Rn 19.

87) Van Büren, H., Plete, H., str. 267, Rn 22.

88) Harbauer, op. cit., str. 815, Rn 23.

89) Primjerice, sporovi iz ugovora o kupnji poljoprivrednih/šumskih strojeva ili o prodaji poljoprivrednih proizvoda, i sl., ali i sporovi iz ugovora koji se odnose i na područje privatnog života npr. sporovi iz ugovora turističkog putovanja osiguranika. Harbauer, op. cit., str. 816, Rn 27. i 29.

uključivši i motorna vozila osiguranika, također spadaju u opseg pokriće ove vrste OPZ-a. Troškovi pravnog savjetovanja u obiteljskopravnim i nasljednopravnim stvarima također su uključeni u osiguratelsko pokriće⁹⁰ te napisljetu u osiguratelsko pokriće uključeni su i troškovi kazneno-, prekršajno- i disciplinskopravne zaštite osiguranika i suoiguranih osoba iz područja njihovog privatnog života ili iz područja obavljanja njihove poljoprivredne i šumarske djelatnosti, uključivši i pravne troškove za kojima nastaje potreba prilikom počinjenja prometnih kaznenih djela i prekršaja.⁹¹

Isključenja iz pokrića. Isključenja se odnose na troškove pravne zaštite koja nastanu u vezi s uporabom motornih vozila koja ne služe poljoprivrednoj i šumarskoj djelatnosti.⁹² Isključeni su i troškovi pravne zaštite koja bi nastala u pogledu stvarnopravnih odnosa na nekretninama, zemljištu, zgradama i dijelovima zgrada koje ne služe za obavljanje poljoprivredne ili šumarske djelatnosti.⁹³ Konačno, u trećoj grupi isključenja nalaze se pravni troškovi koji mogu nastati prilikom obavljanja raznih drugih sporednih samostalnih djelatnosti uz glavnu poljoprivrednu ili šumarsku djelatnost.⁹⁴

7. Ugovor o osiguranju pravne zaštite u pogledu nekretnina

Osobitost ove vrste OPZ-a ogleda se u tomu što se osiguratelsko pokriće troškova pravne zaštite odnosi: 1) samo na nekretnine koje su određene u polici osiguranja, 2) samo uz određeno svojstvo osiguranika u pogledu nekretnine koje je navedeno u polici osiguranja (vlasnika, najmoprimca/najmodavca, zakupoprimeca/zakupodavca, ovlaštenika drugih prava na korištenje i uporabu nekretnina).⁹⁵ Dakle, u polici osiguranja, potrebno je prilikom zaključenja ove vrste ugovora o OPZ-u točno naznačiti nekretninu u pogledu koje se sklapa osiguratelska zaštita sноšenja pravnih troškova, te svojstvo osiguranika koje će biti pokriveno troškovima pravne zaštite. Za označavanje nekretnine u polici osiguranja, ne inzistira se u praksi njemačkih osiguratelja pravne zaštite na tzv. zemljišnoknjžnim oznakama, već je dovoljno naznačiti adresu na kojoj se nekretnina nalazi, odnosno može se uzeti u obzir i adresu stanovanja osiguranika.⁹⁶ Kao nekretnine koje se navode u polici osiguranja u pogledu kojih se može sklopiti ugovor o OPZ-u radi ostvarivanja pravnih interesa iz najamnih, zakupnih te stvarnopravnih odnosa su: zemljišta, zgrade te dijelovi zgrada, uključivši i stanove.

Osobe. Za određivanje svojstva osiguranika potrebno je u polici osiguranja točno označiti sklapa li se osiguratelsko pokriće s obzirom na svojstvo osiguranika kao vlasnika nekretnine, najmoprimca/najmodavca, zakupoprimeca/zakupodavca ili ovlaštenika drugih prava na korištenje i uporabu nekretnina.⁹⁷ Sklapanjem osiguranja s obzirom na određeno svojstvo osiguranika spram nekretnine posredno se određuje i opseg pokriće u OPZ-u u pogledu nekretnina. Naime, ukoliko se osiguranik nalazi u više svojstava glede nekretnine koja se prema §29. st. 1. ARB 75/94/2000 mogu osigurati, a polica osiguranja sklopljena je s obzirom na samo jedno određeno svojstvo osiguranika glede nekretnine, tada će osiguratelj pokrивati troškove pravne zaštite samo na to svojstvo, tj. ono koje je navedeno u polici osiguranja, a ne i za ostala svojstva,⁹⁸ koja se, doduše, mogu osigurati, ali u

90) Ibid., str. 815, Rn 25.

91) Loc. cit. Rn 20 i 21.

92) § 27. st. 5. toč. a ARB 75 i § 27. st. 4. ARB 94/2000.

93) § 27. st. 5. toč. c ARB 75.

94) Harbauer, op. cit., str. 810, Rn. 3. Primjerice, ovdje bi se kao sporedne djelatnosti moglo pojaviti različite preradivačke djelatnosti poljoprivrednih, stočarskih i šumarskih proizvoda kao što su: pivovara, klaonica (u većim razmjerima), gostonica, mlijekara, mlinarski pogoni, pilana, trgovina stokom (u velikim razmjerima) itd.

95) Bohme, W., Allgemeine..., op. cit., str. 458., Van Buhren, H., Plote, H., op. cit., str. 272, Rn 1.

96) Bohme, W., Allgemeine..., op. cit., str. 458

97) § 29. st. 1. ARB 75/94/2000.

98) Harbauer, op. cit., str. 843. Rn 43. Tako primjerice, ako je osiguranik sklopio ugovor o OPZ-u u pogledu nekretnina u svojstvu vlasnika nekretnine, tada će imati pokriće troškova ostvarivanja pravnih interesa kao vlasnik nekretnine bilo da postavlja zahtjeve za zaštitu svoga vlasništva, bilo da se brani od navodno neopravdanih zahtjeva trećih osoba upravljenih prema njemu i u pogledu njegove nekretnine. No, u ovom slučaju kada osiguranik kao vlasnik nekretnine iznajmi (sklopi ugovor o najmu) nekretninu određenom najmoprimcu, tada neće postojati osiguratelsko pokriće pravnih troškova koji mogu nastati zbog spora sa najmoprimcem jer vlasnik pravno

konkretnom slučaju za njih ne postoji osiguratelsko pokriće, tj. nisu navedena u polici osiguranja. No, nije nedopušteno da sam osiguranik ugovori osiguratelsko pokriće za više mogućih svojstava ovlaštenika glede nekretnine, te će u tom slučaju imati najšire osiguratelsko pokriće, ali naravno, morat će platiti i adekvatnu premiju osiguranja za takvo prošireno osiguratelsko pokriće.

Opseg pokrića. U opseg pokrića OPZ-a koje se odnose na nekretnine spadaju troškovi ostvarivanja pravnih interesa iz obveznopravnih odnosa korištenja i uporabe nekretnine (zakup i najam), te na troškove ostvarivanja pravnih interesa u pogledu stvarnih prava osiguranika koje postoje glede nekretnine opisane u polici osiguranja.

U pogledu ugovora o najmu i ugovora o zakupu osiguratelska zaštita postoji samo u sporovima koji mogu nastati između ugovornih strana navedenih ugovora.⁹⁹ Kao najčešće područje primjene OPZ-a iz najamnih i zakupnih odnosa nekretnine navodi se:¹⁰⁰ otak ugovor o najmu/zakupu zbog neplaćanja najamnine/zakupnine, tužbe za ispruženje prostora, zahtjevi za povećavanjem/sniženjem najamnine/zakupnine, postojanje nedostatka na/u iznajmljenim ili zakupljenim prostorima, naknadu štete nastale korištenjem ili uporabom unajmljenih/zakupljenih prostorija, protuugovorna uporaba i korištenje prostorija, zahtjevi za naknadu učinjenih ulaganja itd. U osiguratelsko pokriće spadalo bi i ostvarivanje pravnih interesa iz odnosa podnjima ili podzakupu,¹⁰¹ kao i u pogledu prava prvakupu najmoprimca/zakupoprimeca ukoliko je pravo prvakupu zakonom ustanovljeno.¹⁰² S druge strane ne bi postojalo osiguratelsko pokriće s obzirom na postojanje možebitnih javnopravnih davanja u vezi s ugovorima o najmu ili zakupu, jer pravni troškovi u vezi s takvim davanjima spadaju u domenu upravnog prava koje nije uključeno u osiguratelsko pokriće ove vrste OPZ-a. Dakle, u osiguratelsko pokriće u vezi s najamnim i zakupnim odnosima ne bi ulazili sporovi oko plaćanja režijskih i komunalnih usluga koji postoje između osiguranika i davaljatelja takvih usluga.¹⁰³ Za postojanje osiguratelskog pokrića u takvim situacijama potrebno je imati sklopljen ugovor o OPZ-u koji se odnosi na područje privatnog života. Konačno, u osiguratelsko pokriće u vezi s najamnim i zakupnim odnosima ne bi ulazili ni pravni troškovi za one najamne i zakupne odnose koji traju kratko vremensko razdoblje, poput iznajmljivanja hotelskih soba, apartmana, mjeseta za kampiranje i sličnih pravnih odnosa koji se prvenstveno odnose na putovanja i turističku djelatnost ili na druge djelatnosti u kojima se sklapaju kratkotrajni ugovori o najmu ili zakupu.¹⁰⁴ Osobe koje iznajmljuju takve turističke kapacitete na kraće vremensko razdoblje, za postojanje osiguratelskog pokrića pravnih troškova, koji mogu nastati iz takvih kratkotrajnih ugovora o najmu/zakupu, trebale bi imati samostalno osiguratelsko pokriće, poput OPZ-a za samostalne djelatnosti.

U pogledu stvarnopravnih odnosa glede nekretnine, osiguratelsko pokriće postoji ako osiguranik u polici osiguranja ima naznačeno svojstvo, ili vlasnika nekretnine, ili svojstvo nositelja nekog ograničenog stvarnog prava koje ovlašćuje na uporabu i korištenje nekretnine.¹⁰⁵

Kada osiguranik ima položaj vlasnika nekretnine, tada osiguratelska zaštita pokriva sve pravne troškove koji su u vezi s pravom vlasništva nekretnine. Prvenstveno se pokrivaju troškovi stvarnopravnih zahtjeva vlasnika prema svim trećima koji su (navodno) povrijedili njegovo pravo vla-

nje sklopio osiguratelsko pokriće i za svojstvo najmodavca. Osiguratelsko pokriće iz svojstva vlasnika neće se protezati i na njegovo svojstvo najmodavca, jer se prema njemačkoj sudskoj praksi smatra da sporovi iz ugovora o najmu nisu u stvarnoj vezi s svojstvom vlasnika nekretnine, već u prvom redu u stvarnoj vezi sa svojstvom najmodavca nekretnine (AG Berlin-Schöneberg, r+s, god. 1999., str. 246.). Ipak, u poslovnoj praksi njemačkih osiguratelja pravne zaštite, plaćaju se pravni troškovi koji proizlaze iz svojstva najmodavca/zakupodavca osiguranika, tako takvo pokriće nije bilo ugovoren, već samo pokriće pravnih troškova koji proizlaze iz svojstva vlasnika nekretnine, ako vlasnik nije iznajmio/dao u zakup više od tri prostorije (sobe) u svojoj zgradi/kući/stanu. Loc. cit. Ova iz razloga što se iznajmljivanjem većeg broja prostorija smatra poslovnom djelatnošću vlasnika nekretnine te je potrebno ugovoriti samostalno pokriće u svojstvu osiguranika-iznajmljivaca/zakupodavca. Osim što je osiguratelsko pokriće bitno svojstvo osiguranika, takođe je bitno da se ne postoji nekretnina u pogledu koje se OPZ sklapa. Tako primjerice, osiguranik u svojstvu najmoprimca stana koji je opisan u polici, neće imati pokriće troškova pravne zaštite u svojstvu najmoprimca gostionice, Kammergericht, r+s, god. 1996., str. 25.

99) Harbauer, op. cit., str. 829, Rn 11.

100) Van Bühren, H., Plote, H., op. cit., str. 274-275, Rn 12.

101) Loc. cit. Rn 14

102) Harbauer, op. cit., str. 830. Rn 12. Dakle, ukoliko je pravo prvakupu ustanovljeno ugovorom o najmu ili zakupu ne bi postojalo osiguratelsko pokriće.

103) Harbauer, op. cit., str. 829-830. Rn 11. Što će reći da u osiguratelsko pokriće spadaju pravni troškovi spora između ugovorih strana ugovora o zakupu i najmu koji se odnose na (ne)plaćanje režija i komunalnih naknada.

104) Harbauer, op. cit., str. 830-831, Rn 14.

105) § 29. st. 1. ARB 75/94/2000.

sništva, ali i obrane od tudištih stvarnopravnih zahtjeva prema vlasniku.¹⁰⁶ No, osim stvarnopravnih zahtjeva postojalo bi osigurateljsko pokriće troškova za isticanje izvanugovornih obveznopravnih zahtjeva (poglavito zahtjeva za naknadu štete, ali i kvazidelikata) vlasnika nekretnine prema trećima, kao i u pogledu obrane od takvih zahtjeva, pod uvjetom da su takvi zahtjevi u uskoj vezi s vlasništvom nekretnine ili uporabom i korištenjem nekretnine.¹⁰⁷ U osigurateljsko pokriće vlasnika spadali bi i pravni troškovi vodenja upravnog postupka, radi ostvarivanja određenih javnopravnih zahvata glede nekretnine, pod uvjetom da takva pravna zaštita nije izrijekom isključena.¹⁰⁸ Vodenje kaznenog postupka protiv vlasnika nekretnine, poglavito iz razloga tjelesne ozljede ili smrti određene osobe zbog opasnog stanja nekretnine, ne bi spadalo u ovu vrstu osigurateljskog pokrića, već bi troškovi takvog kaznenog postupka ulazili u osigurateljsko pokriće iz područja privatnog života.¹⁰⁹ U osigurateljsko pokriće ulazi i pravni troškovi poreznoopravne zaštite pred nadležnim tijelima kada se u postupku odlučuje o poreznim obvezama vlasnika glede njegove nekretnine. Troškovi sporova u pogledu prava prvakupa koje je u zemljišne knjige upisano u korist određene osobe, također ulaze u osigurateljsko pokriće, i to osiguranika u čiju je korist ustanovljeno pravo prvakupa. Ovo zbog loga jer se smatra da je pravo prvakupa u izravnoj vezi s pravom (budućeg) vlasništva nekretnine njegovog ovlaštenika-osiguranika.¹¹⁰

Osigurateljsko pokriće iz stvarnopravnih odnosa glede nekretnine postoji i u odnosu na pravne troškove koji mogu nastati nositeljima nekog ograničenog stvarnog prava koje ovlašćuju na uporabu i korištenje nekretnine.¹¹¹ Za osigurateljsko pokriće bitno je da je potreba za pravnim troškovima nastala u vezi s vršenjem ovlaštenja predmetnih ograničenih stvarnih prava. U ograničena stvarna prava koje ovlašćuju na uporabu i korištenje nekretnine, a u pogledu kojih postoji osigurateljsko pokriće pravnih troškova spadaju:¹¹² nasljedno pravo gradenja (§ 1 *Erbbaurechtsgesetz*), pravo stvarnih služnosti (§ 1018 BGB), prava osobnih služnosti (§ 1090 BGB), uključivši i pravo korištenja (§ 1030 BGB) te pravo iz stvarnog tereta (§ 1105 BGB), kao i rentni dug (§ 1199 BGB).

Isključenja iz pokrića. Iz osigurateljskog pokrića OPZ-a u pogledu nekretnina isključeni su pravni troškovi koji nastaju povodom posjedovne zaštite nekretnina, osim ukoliko je osiguranik istodobno posjednik i vlasnik / zakupac (i zakupodavac) / najmoprimac (i najmodavac) nekretnine ili ovlaštenik ograničenog stvarnog prava na nekretnini koje ulazi u osigurateljsko pokriće.¹¹³ Dakle, ako je osiguranik samo posjednik, a ne nalazi se ujedno i u nekoj od navedenih kategorija osoba, nema pravo na snošenje troškova posjedovne zaštite glede nekretnine od strane osiguratelja. Isključenje snošenja pravnih troškova postoji i u pogledu ovlaštenika hipoteke i zemljišnog duga prilikom ostvarivanja sadržaja navedenih ograničenih stvarnih prava,¹¹⁴ kao i ovlaštenicima (nositeljima) drugih prava čiji je sadržaj prvenstveno usmjeren na unovčavanje vrijednosti nekretnine, a ne na uporabu i iskorištanje nekretnine. Međutim, vlasniku ili ovlašteniku ograničenog stvarnog prava usmjerenog na uporabu i iskorištanje nekretnine postojat će osigurateljsko pokriće pravnih troškova zaštite (obrane) od zahtjeva ovlaštenika stvarnih prava čiji je sadržaj usmjeren na unovčenje vrijednosti nekretnine.¹¹⁵

8. Zaključak

Osiguranje pravne zaštite koje nastaje na temelju ugovora o osiguranju omogućava osigurnicima naknadu pravnih troškova u raznim pravnim postupcima u kojima se odlučuje o njihovim pravima i interesima. U cilju da se OPZ što je moguće više približi potrebama osiguranika uz isto-

106) Harbauer, op. cit., str. 832, Rn 20.

107) Ibid., str. 833, Rn 21.

108) Ibid., str. 834.

109) Ibid., str. 835, Rn 22a.

110) Ibid., str. 841, Rn 39.

111) Ibid., str. 839, Rn 30.

112) Ibid., str. 839-840, Rn 31-37.

113) Van Buhren, H., Ploet, H., op. cit., str. 277, Rn 22.

114) Loc. cit.

115) Harbauer, op. cit., str. 840-841, Rn 39.

dobno uvažavanje i interesa osiguratelja, dugogodišnja praksa njemačkih osiguratelja ponudila je različite mogućnosti osigurateljskog pokrića OPZ-a. Primjenom načela specijalnosti osiguranih rizika moguće je oblikovati samostalno osigurateljsko pokriće OPZ-a koji na tržištu može predstavljati pojedini osigurateljski proizvod: OPZ u prometnim stvarima, OPZ za obrtnike i slobodna zanimanja, OPZ iz privatnog života, OPZ za poljoprivrednike i šumarsku djelatnost, OPZ u pogledu nekretnine.

Iz u radu prikazanih, osigurateljskih pokrića može se zaključiti da se u pokriću pravnih troškova važi razlika između poslovne djelatnosti i privatnog života. Naime, OPZ za obrtnike i slobodna zanimanja, kao i OPZ za poljoprivredu i šumarstvo nužno se odnosi pravne troškove koji mogu nastati u obavljanju poslovne djelatnosti. S druge strane OPZ iz privatnog života isključivo se odnosi na pokriće pravnih troškova koji bi mogli nastati u svim aspektima privatnog života. Usto automatizmom se takvo osigurateljsko pokriće odnosi na sve članove uže obitelji. Ako osiguranik obavlja neku samostalnu djelatnost, ili se bavi poljoprivredom ili šumarskom djelatnošću (kao privatnik) i želi imati osigurateljsko pokriće iz djelatnosti i privatnog života mora zasebno ugovoriti oba pokrića. S druge strane, osoba koja je zaposlenik kod poslodavca, i ima pokriće iz privatnog života, takvo pokriće pokriva i prave troškove zaštite prava iz radnih odnosa. No, ako takva osoba osim što je zaposlena kod poslodavca, obavlja i samostalnu djelatnost, osiguranje privatnog života neće pokriti troškove pravne zaštite u vezi obavljanja samostalne djelatnosti već se u tom slučaju mora ugovoriti dodatno pokriće (OPZ za obrtnike i slobodna zanimanja).

Osigurateljsko pokriće pravnih troškova u prometnim stvarima može postojati kao potpuno samostalno pokriće, ali je praksi vrlo čest slučaj da ono postoji u kombinaciji s OPZ-om iz privatnog života ili s OPZ-om iz obavljanja djelatnosti. Naravno, u potonjoj kombinaciji postojati će osigurateljsko pokriće pravnih troškova samo ako su oni nastali u vezi uporabe vozila za obavljanje djelatnosti a ne i izvan toga.

Osiguranje pravne zaštite u pogledu nekretnina uvijek se mora posebno ugovoriti kao samostalno osigurateljsko pokriće pravnih troškova. Ni OPZ iz djelatnosti, ni OPZ iz privatnog života ne pokriva troškove OPZ-a glede nekretnina. Ovo iz razloga što pravni postupci, a pogotovo sporovi u vezi s nekretninama mogu u konačnici polući visoke iznose pravnih troškova koje bi osiguratelj trebao nadoknaditi. Stoga se nameće potreba da se OPZ glede nekretnina predstavi kao samostalno pokriće i ponudi onima koji su za njega zainteresirani, uz plaćanje adekvatne premije.

Na kraju, cilju postizanja maksimalnog pokrića pravnih troškova uvijek postoji mogućnost da svaki osiguranik ugovori više samostalnih pokrića OPZ-a koja su ovdje opisana, no to svakako povisuje i troškove premija osiguranja. Stoga možemo zaključiti da su ponuđena (opisana) osigurateljska pokrića pravne zaštite prema opsegu pokrića koncipirana da se njima zadovolje potrebe za (eventualnom) pravnom zaštitom najvećeg broja osiguranika uz plaćanje što nižih troškova premija.

Pored svega, činjenica je da je osiguranje pravne zaštite u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini slabo razvijeno. Upravo upoznavanje s raznim mogućnostima osigurateljskog pokrića koje nudi ova vrsta osiguranja može na svoj način pridonijeti budućem razvoju OPZ-a na ovim prostorima.

Summary

CERTAIN TYPES OF THE LEGAL EXPENSES INSURANCE CONTRACT

By entering into a Legal Expenses Insurance (LEI) Contract, the insurer undertakes to settle any legal expenses the insured may have when in need of legal protection. Legal expenses insurance does not provide general coverage that would apply to all legal situations in which the insured was required to bear the costs of legal protection. Legal expenses insurance covers the cost of legal protection only in special legal relationships, legal fields or legal situations in which the insured person in need of legal protection may be. The reason is that it would be difficult to determine the risk insured in the so called general LEI and the insurance premium would be very high and thus financially unacceptable for most policyholders. Therefore, certain types of legal expenses insurance contract have developed in the insurance business practice in order to cover the costs of legal protection in particular types of business, legal areas, etc. This is also the subject of this paper.

Keywords: legal expenses insurance, insurance contract, legal expenses.